

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.707.052
Національного університету
цивільного захисту України
д. держ. упр., професору
Сергію МАЙСТРУ

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Іванісової Марини Анатоліївни «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування

Рецензована дисертаційна робота здобувача Іванісової М.А. за темою «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні» свідчить про актуальність вибраної теми, обґрунтованість своїх наукових суджень та висновків, а також наукову новизну та цінне практичне значення отриманих результатів.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

На сучасному етапі виникла об'єктивна потреба у захисті особистості, суспільства та держави від російського тероризму, а також від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру та їх наслідків, які розглядаються як найважливіші складові національних інтересів країни.

З метою протидії забрудненню навколишнього середовища в країні ще у 2019 р. Верховною Радою України було затверджено Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Крім того, для підвищення загального рівня екологічної безпеки, а також зменшення впливів і наслідків кліматичних змін Кабінетом Міністрів України у 2021 р. було схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року. В межах реалізації Стратегії передбачається

дотримання Україною зобов'язань міжнародного рівня в межах Паризької кліматичної угоди щодо зменшення обсягів викидів парникових газів та адаптації до наслідків глобальної зміни клімату.

Вищенаведене обумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, спрямованого на розвиток механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні. Розробка зазначених механізмів і засобів та рекомендацій щодо їх практичного застосування сприятиме підвищенню рівня екологічної безпеки на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, ступень їх обґрунтованості та достовірності.

Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Поставлена мета передбачила необхідність формулювання та вирішення таких завдань:

- з'ясувати сутність механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки;
- проаналізувати закордонний досвід публічного управління у сфері екологічної безпеки;
- охарактеризувати специфіку державної політики у сфері екологічної безпеки в Україні;
- виокремити виклики та суперечності публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні;
- обґрунтувати стратегічні орієнтири розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні;
- запропонувати напрями розвитку механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні;
- визначити очікувану результативність трансформації публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Об'єктом дослідження є публічне управління у сфері екологічної безпеки.

Предмет дослідження – механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Для реалізації поставленої мети було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, а саме: гіпотетико-дедуктивний – для уточнення сутності предмета дослідження; узагальнюючий і порівняльний – для оцінки діючих механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні та в закордонній практиці; кластерний аналіз – для визначення еталонних представників класів територій за рівнем екологічної безпеки; кореляційний аналіз – для аналізу впливу окремих критеріїв на загальний екологічний рейтинг областей України, а також для аналізу взаємозалежності кількості померлих осіб від обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; структурно-функціональний підхід – для побудови комплексного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки; програмно-цільовий підхід – для обґрунтування фінансування проєктів, спрямованих на природоохоронну та природоексплуатуючу діяльність; індикативне планування – для виокремлення стратегічних орієнтирів розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні; суб'єктно-об'єктний – для обґрунтування сутності механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки; часовий, просторовий та факторний аналіз – для проведення комплексного аналізу територій України за рівнем екологічної безпеки.

Інформаційно-аналітичною основою дисертаційної роботи є законодавчі та підзаконні акти України, які регулюють питання, пов'язані з екологічною безпекою, наукові здобутки вітчизняних і зарубіжних дослідників, статистичні дані органів державної влади та місцевого самоврядування, власні авторські дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у вирішенні актуального завдання в галузі публічного управління, а

саме обґрунтування теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Найбільш значущими результатами дослідження, що становлять наукову новизну, розкривають роботу та виносяться на захист, є наступні.

Автором уперше запропоновано якісно новий підхід до формування комплексного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки, який, на відміну від існуючих, передбачає поєднання еколого-економічного, організаційно-правового та мотиваційного механізмів, що забезпечує інтерналізацію зовнішніх екологічних ефектів на макро- та мікрорівнях, в результаті чого вони перетворюються на внутрішні регулятори, та передбачає практичну реалізацію комплексу заходів, спрямованих на досягнення певної гармонії між суспільством і природою, мінімізацію впливу виробництва на навколишнє природне середовище, запобігання та ліквідацію наслідків техногенних аварій, катастроф і стихійних лих та природних явищ, а також захист від загрози нестачі природних ресурсів.

Автором удосконалено зміст напрямів розвитку публічного управління ризиками у сфері екологічної безпеки на основі поєднання заходів з екологічного аудиту й контролінгу, екологічного нормування, сертифікації й ліцензування та екологічного страхування в контексті забезпечення економічної відповідальності та централізованого управління екологічними ризиками з метою забезпечення економічної, соціальної й екологічної ефективності. Також автором удосконалено практичний підхід до модернізації системи публічного управління екологічною безпекою, яка складається із сукупності оборонних, ресурсозберігаючих, природозахисних, відновлювальних, сервісних й інноваційних заходів, спрямованих на досягнення рівноваги між біосферою та навантаженнями антропогенного й природного походження на основі поєднання виробничої і природоохоронної підсистем з урахуванням матеріально-технічних, економічних та організаційних впливових чинників з метою захисту навколишнього

природного середовища, раціонального природокористування, відродження екологічно неблагополучних територій, ліквідації наслідків природних і техногенних аварій і катастроф та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави в цілому. Крім того, актором удосконалено методичний підхід до публічного управління процесами комплексного дослідження екологічної безпеки територій, який передбачає ідентифікацію об'єкта дослідження, формування системи показників екологічної безпеки на міжнародному та національному рівнях, інтегральну оцінку рівня екологічної безпеки, комплексний аналіз територій за рівнем екологічної безпеки з метою забезпечення планування й прогнозування природокористування й охорони навколишнього природного середовища, а також забезпечення еколого-економічної та еколого-правової відповідальності за недотримання екологічних вимог.

У дисертації дістав подальшого розвитку теоретичний підхід до розвитку державної політики у сфері екологічної безпеки, який передбачає планування і фінансування охорони навколишнього природного середовища та природокористування на основі чинних норм екологічного права і соціально-екологічних імперативів та орієнтований на розробку і впровадження проєктів забезпечення безвідходного виробництва, екологічного виховання й екологічної культури, виражених в системі інституційних зв'язків та характері відносин між різними компонентами суспільства, побудованих за структурно-функціональним принципом, з метою захисту життєво важливих інтересів суспільства й екосистем, а також нормалізації екологічної обстановки в регіонах та державі в цілому. Також дістали подальшого розвитку стратегічні орієнтири розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні через побудову багаторівневої системи прийняття політичних, економічних, управлінських і техніко-технологічних рішень, що приймаються в межах обраної державою доктрини соціально-економічного розвитку та ґрунтуються на застосуванні інноваційних технологій системного обліку екологічних ризиків, а також

структуруванні та координації заходів щодо охорони та використання природних ресурсів з метою виявлення факторів, що формують екологічну безпеку об'єктів спостереження, диференціації територій за рівнем екологічної безпеки та визначення перспективних тенденцій та закономірностей їх розвитку. Крім того, дістав подальшого розвитку змістовно-категорійний апарат науки «Публічне управління та адміністрування» через уточнення сутнісної характеристики таких понять: «публічне управління у сфері екологічної безпеки» як забезпечення захищеності життєво важливих особистих, суспільних, природних і державних інтересів від існуючих та потенційних загроз антропогенного чи природного походження в межах багаторівневих територіальних систем через взаємовплив виробничо-господарської та природоохоронної діяльності з урахуванням екологічних інновацій; «механізм публічного управління у сфері екологічної безпеки» у вигляді сукупності законодавчих, соціальних, економічних, технічних, медичних та біологічних засобів впливу індивідуумів, суспільства, біосфери та держави на особисті права, а також матеріальні та духовні потреби, природні ресурси та навколишнє природне середовище як матеріальну основу державного та суспільного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Практичне значення роботи полягає в тому, що розробки, представлені в дисертаційному дослідженні, знайшли практичне застосування в практичній діяльності Державної екологічної інспекції столичного округу Державної екологічної інспекції України щодо напрямів реалізації механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки (довідка про впровадження № 45 від 03.11.2023 р.), а також Виконавчого комітету Кіцманської міської ради Чернівецького району Чернівецької області в контексті модернізації системи публічного управління у сфері екологічної безпеки (довідка про впровадження № 1910 від 10.10.2023 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях дисертанта. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 8 наукових працях, із них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, за темою дослідження; 4 – тези доповідей на конференціях.

Загальні висновки дисертаційної роботи в повній мірі відповідають її змісту, вміло та конкретно представляючи основні результати дослідження. Варто відзначити, що дисертація є закінченою науковою працею, в якій надані наукові результати мають теоретичну та практичну значимість.

Безсумнівним доробком здобувачки Іванісової М.А. є досить вдале поєднання в ході дослідження своїх наукових міркувань з практикою управлінської діяльності у період суспільних трансформацій в Україні. Як позитивний фактор слід відзначити очевидний творчий пошук молодого науковця, що проявився у викладенні самостійних суджень та свого критичного ставлення щодо окремих функціонування механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки. Підсумовуючи, треба зазначити, що незважаючи на значну кількість поставлених завдань, дисертантка вирішила їх доволі успішно.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

Оцінюючи в цілому позитивно прорецензовану дисертаційну роботу, маємо певні зауваження:

1. Здобувач у достатній мірі описує запропонований еколого-економічний механізм публічного управління у сфері екологічної безпеки, але не конкретизує, комплекс яких саме заходів покладено в основу цього механізму (стор. 73 дисертаційної роботи).

2. Потребують додаткової деталізації стратегічні орієнтири розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

3. Робота не дає чіткого уявлення про те, яким саме чином поєднуються часовий, просторовий та факторний аналіз для проведення комплексного аналізу територій України за рівнем екологічної безпеки.

4. У роботі недостатньо повно розглянуто сучасні виклики, що присутні у сфері екологічної безпеки в Україні.

Деякі зауваження та певні сумніви, що з'явилися щодо окремих дискусійних положень, не заважають надати загальну позитивну оцінку рецензованому дисертаційному дослідженню здобувачки Іванісової М.А.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертація Іванісової М.А. є завершеним науковим дослідженням, що вирішує науково-прикладне завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Представлена дисертаційна робота на тему «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні» відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку присудження наукового ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року №44, а її автор, Іванісова Марина Анатоліївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Офіційний рецензент:

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Олексій КРЮКОВ

Особистий підпис завідувача:
інспектор № 08671363
16.01.2024р.